ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (velkého senátu)

4. května 2010 *

Ve věci C-533/08,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článků 68 ES a 234 ES, podaná rozhodnutím Hoge Raad der Nederlanden (Nizozemsko) ze dne 28. listopadu 2008, došlým Soudnímu dvoru dne 3. prosince 2008, v řízení

TNT Express Nederland BV

proti

AXA Versicherung AG,

* Jednací jazyk: nizozemština.

SOUDNÍ DVŮR (velký senát),

ve složení V. Skouris, předseda, A. Tizzano, J. N. Cunha Rodrigues, K. Lenaerts, J.-C. Bonichot, R. Silva de Lapuerta a C. Toader, předsedové senátů, K. Schiemann, P. Kūris, E. Juhász, M. Ilešič (zpravodaj), J.-J. Kasel a M. Safjan, soudci,

generální advokátka: J. Kokott,
vedoucí soudní kanceláře: M. Ferreira, vrchní rada,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 17. listopadu 2009,

s ohledem na vyjádření předložená:

– za TNT Express Nederland BV J. H. J. Teunissenem, advocaat,

– za nizozemskou vládu C. Wissels a Y. de Vriesem, jako zmocněnci,

– za českou vládu M. Smolkem, jako zmocněncem,

– za německou vládu M. Lummou a J. Kemper, jako zmocněnci,

– za Komisi Evropských společenství A.-M. Rouchaud-Joët a R. Troostersem, jako zmocněnci,

po vyslechnutí stanoviska generální advokátky na jednání konaném dne 28. ledna 2010,

vydává tento

Rozsudek

1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu článku 71 nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Úř. věst. 2001, L 12, s. 1; Zvl. vyd. 19/04, s. 42), jakož i článku 31 úmluvy o přepravní smlouvě v mezinárodní silniční nákladní dopravě, podepsané v Ženevě dne 19. května 1956, ve znění protokolu podepsaného v Ženevě dne 5. července 1978 (dále jen „CMR“).

2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi společností TNT Express Nederland BV (dále jen „TNT“) a společností AXA Versicherung AG (dále jen „AXA“), ve věci výkonu rozhodnutí německého soudu v Nizozemsku, ukládajícího společnosti

TNT zaplacení náhrady škody za ztrátu zboží během mezinárodní silniční nákladní dopravy.

Právní rámec

Nařízení č. 44/2001

3 První bod odůvodnění nařízení č. 44/2001 uvádí:

„Společenství si stanovilo cíl udržovat a rozvíjet prostor svobody, bezpečnosti a práva, ve kterém je zajištěn volný pohyb osob. Za účelem postupného vytvoření takového prostoru by Společenství mělo schválit mimo jiné i nástroje týkající se soudní spolupráce v civilních věcech, které jsou nezbytné k řádnému fungování vnitřního trhu."

4 Pole šestého bodu odůvodnění tohoto nařízení:

„Za účelem dosažení volného pohybu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech je nezbytné a vhodné, aby se pravidla upravující příslušnost a uznání a výkon rozhodnutí řídila právním nástrojem Společenství, který by byl závazný a přímo použitelný."

5 Jedenáctý, dvanáctý a patnáctý bod odůvodnění nařízení č. 44/2001 upřesňují:

„(11) Pravidla pro určení příslušnosti musí být vysoce předvídatelná a založená na zásadě, podle které je příslušnost obecně založena na místě bydliště žalovaného, a musí být na tomto základě vždy určitelná, kromě několika přesně určených případů, […].

(12) Kromě místa bydliště žalovaného by měla existovat i jiná kritéria pro určení příslušnosti, založená na úzké vazbě mezi soudem a právním sporem nebo usnadňující řádný výkon spravedlnosti.

[…]

(15) V zájmu harmonického výkonu spravedlnosti je nezbytné minimalizovat možnost souběžných řízení a zajistit, aby ve dvou členských státech nebyla vydána vzájemně si odporující rozhodnutí. […]“

6 Šestnáctý a sedmnáctý bod odůvodnění tohoto nařízení uvádějí:

„(16) Vzájemná důvěra ve výkon spravedlnosti v rámci Společenství umožňuje, aby rozhodnutí vydaná v kterémkoli členském státě byla bez dalšího uznávána bez potřeby jakéhokoli dalšího řízení, kromě sporných případů.

(17) Na základě stejné zásady vzájemné důvěry musí být postup pro výkon rozhodnutí vydaného v jednom členském státě v jiném členském státě účinný a rychlý. […]“

7 Podle dvacátého pátého bodu odůvodnění uvedeného nařízení:

„S ohledem na mezinárodní závazky členských států nejsou tímto nařízením dotčeny smlouvy upravující určité zvláštní oblasti práva, jejichž jsou členské státy smluvní stranou.“

8 Na základě čl. 1 odst. 1 a 2 nařízení č. 44/2001:

„1. Toto nařízení se vztahuje na věci občanské a obchodní bez ohledu na druh soudu. Nevztahuje se zejména na věci daňové, celní a správní.

2. Toto nařízení se nevztahuje na:

a) věci osobního stavu, způsobilosti fyzické osoby k právům a právním úkonům, majetkové vztahy mezi manželi a dědění, včetně dědění ze závěti;

b) konkursy, vyrovnání a podobná řízení;

c) sociální zabezpečení;

d) rozhodčí řízení."

9 Článek 27 nařízení č. 44/2001, uvedený v oddílu 9 nazvaném „Překážka litispendence a závislá řízení", kapitoly II tohoto nařízení, nazvané „Příslušnost", stanoví:

„1. Je-li u soudů různých členských států zahájeno řízení v téže věci mezi týmiž stranami, přeruší soud, u něhož bylo řízení zahájeno později, bez návrhu řízení až do doby, než se určí příslušnost soudu, který řízení zahájil jako první.

2. Jakmile je určena příslušnost soudu, u něhož bylo řízení zahájeno jako první, prohlásí se soud, u něhož bylo řízení zahájeno později, za nepříslušný ve prospěch prvního soudu."

10 Článek 34 nařízení č. 44/2001, uvedený v oddílu 1 nazvaném „Uznávání“, kapitoly III tohoto nařízení, nazvané „Uznávání a výkon“, stanoví:

„Rozhodnutí se neuzná,

1) je-li takové uznání zjevně v rozporu s veřejným pořádkem členského státu, v němž se o uznání žádá;

[…]“

11 Článek 35 tohoto nařízení, uvedený ve stejném oddílu, zní následovně:

„1. Rozhodnutí se rovněž neuzná, byly-li porušeny oddíly 3, 4 a 6 kapitoly II nebo jedná-li se o případ uvedený v článku 72.

2. Při posuzování toho, zda je dána příslušnost uvedená v předchozím odstavci, je dožádaný soud nebo orgán vázán skutkovými zjištěními, na nichž soud členského státu původu založil svou příslušnost.

3. Aniž je dotčen odstavec 1, nesmí být příslušnost soudu členského státu původu přezkoumávána. Hledisko veřejného pořádku uvedené v čl. 34 bodě 1) nelze uplatnit v případě pravidel pro určení příslušnosti."

12 Na základě článku 36 téhož nařízení, uvedeného rovněž v oddílu 1 kapitoly III tohoto nařízení, „[c]izí rozhodnutí nesmí být v žádném případě přezkoumáváno ve věci samé".

13 Článek 38 odst. 1 nařízení č. 44/2001, uvedený v oddílu 2, nazvaném „Výkon", kapitoly III tohoto nařízení, stanoví:

„Rozhodnutí vydané v jednom členském státě, které je v tomto státě vykonatelné, bude vykonáno v jiném členském státě poté, co zde bylo na návrh kterékoli zúčastněné strany prohlášeno za vykonatelné."

14 Článek 43 odst. 1 tohoto nařízení dodává, že „[p]roti rozhodnutí o návrhu na prohlášení vykonatelnosti může kterákoli strana podat opravný prostředek".

15 Článek 45 téhož nařízení upřesňuje:

„1. Soud, u něhož byl opravný prostředek podle článku 43 […] podán, zamítne nebo zruší prohlášení vykonatelnosti rozhodnutí pouze na základě důvodů uvedených v článcích 34 a 35. […]

2. Cizí rozhodnutí nesmí být v žádném případě přezkoumáváno ve věci samé.“

16 Článek 71 nařízení č. 44/2001, uvedený v kapitole VII tohoto nařízení, nazvané „Vztah k jiným nástrojům“, stanoví:

„1. Tímto nařízením nejsou dotčeny smlouvy, jejichž stranami jsou členské státy a jež upravují příslušnost, uznání nebo výkon rozhodnutí ve zvláště vymezených věcech.

2. Aby byl zajištěn jednotný výklad, použije se odstavec 1 tímto způsobem:

a) toto nařízení nebrání tomu, aby soud členského státu, který je stranou smlouvy o zvláště vymezené věci, založil svoji příslušnost v souladu s takovou smlouvou i tehdy, když má žalovaný bydliště na území jiného členského státu, který není smluvní stranou takové smlouvy. V každém případě takový soud použije článek 26 tohoto nařízení;

b) rozhodnutí, která vydal v členském státě soud, který svou příslušnost založil v souladu s takovou smlouvou o zvláště vymezené věci, jsou v ostatních členských státech uznávána a vykonávána v souladu s tímto nařízením.

Stanoví-li smlouva o zvláště vymezené věci, jejímiž smluvními stranami jsou členský stát původu i dožádaný členský stát, podmínky uznání a výkonu rozhodnutí,

použijí se tyto podmínky. V každém případě je však možno použít ustanovení tohoto nařízení týkající se řízení o uznávání a výkonu rozhodnutí."

CMR

17 CMR se použije v souladu se svým článkem 1 „na každou smlouvu o přepravě zásilek za úplatu silničním vozidlem, jestliže místo převzetí zásilky a předpokládané místo jejího dodání [...], leží ve dvou různých státech, z nichž alespoň jeden je smluvním státem této Úmluvy, [...] bez ohledu na trvalé bydliště nebo státní příslušnost stran."

18 CMR byla sjednána v rámci Evropské hospodářské komise OSN. K této úmluvě přistoupilo více než 50 států, mezi nimi všechny členské státy Evropské unie.

19 Článek 23 CMR uvádí:

„1. Má-li dopravce podle ustanovení této Úmluvy povinnost nahradit škodu za úplnou nebo částečnou ztrátu zásilky, vypočítá se náhrada z hodnoty zásilky v místě a době jejího převzetí k přepravě.

[…]

3. Náhrada škody však nesmí přesahovat 8,33 zúčtovacích jednotek za kilogram chybějící hrubé hmotnosti.

4. Kromě toho se hradí dovozné, clo a jiné výlohy vzniklé v souvislosti s přepravou zásilky, a to při úplné ztrátě v plné výši a při částečné ztrátě poměrným dílem; jiné škody se nehradí.

[…]

7. Zúčtovací jednotka uvedená v této Úmluvě je zvláštním právem čerpání tak, jak je definováno Mezinárodním měnovým fondem. Množství uvedené v odstavci 3 tohoto článku se převádí na národní měnu toho státu, kde se daný případ soudně projednává […]

[…]“

20 Podle čl. 31 odst. 1 CMR:

„1. Spory vzniklé z přeprav podléhajících této Úmluvě může žalobce vést, pokud je nevede u soudů smluvních států určených dohodou stran, u soudů tohoto státu, na jehož území:

a) má žalovaný trvalé bydliště, hlavní sídlo podniku nebo pobočku, anebo jednatelství, jejichž prostřednictvím byla přepravní smlouva uzavřena, nebo

b) leží místo, kde byla zásilka převzata k přepravě, nebo místo určené k jejímu vydání,

a u jiných soudů nemůže žalobce spor vést.

2. Je-li ve sporu uvedeném v odstavci 1 tohoto článku projednávána žaloba před soudem příslušným podle uvedeného odstavce nebo byl-li v takovém sporu vynesen tímto soudem rozsudek, nelze podat z téhož důvodu mezi týmiž stranami novou žalobu, ledaže rozhodnutí soudu, před nímž byla projednávána první žaloba, není vykonatelné ve státě, ve kterém je podávána nová žaloba.

3. Stal-li se ve sporu uvedeném v prvním odstavci tohoto článku rozsudek vynesený soudem některého ze smluvních států v tomto státě vykonatelným, stává se vykonatelným i ve všech ostatních smluvních státech, jakmile byly splněny v příslušném státě předepsané formality. Tyto formality nemohou však být základem pro obnovu řízení.

4. Ustanovení odstavce 3 tohoto článku se vztahují na rozsudky vydané ve sporném řízení, na rozsudky v nepřítomnosti stran [na rozsudky pro zmeškání] a na soudní smíry; nevztahují se však na mezitímní rozsudky ani na soudní rozhodnutí, jimiž se při úplném nebo částečném zamítnutí žaloby ukládá žalobci kromě náhrady nákladů řízení i náhrada škody a úroků.

[…]“

Spor v původním řízení a předběžné otázky

21 Siemens Nederland NV (dále jen „Siemens“) a TNT uzavřely v dubnu 2001 smlouvu o silniční přepravě zboží ze Zoetermeer (Nizozemsko) do Unterschleissheim (Německo). Hodnota dotčeného zboží činila 103 540 DM (52 939 eur) a jeho hmotnost 12 kg.

22 Toto zboží nebylo nicméně dodáno do místa určení.

23 V květnu roku 2002 podala TNT u Rechtbank te Rotterdam (Nizozemsko) určovací žalobu proti společnosti AXA, pojistiteli společnosti Siemens, kterou se domáhala určení, že TNT neodpovídá vůči společnosti AXA za žádné škody v důsledku ztráty zboží s výjimkou částky 11,50 eur za kg, tj. celkem 138 eur, a to v souladu s článkem 23 CMR, což je ustanovení určující pravidla použitelná na částku náhrady škody, kterou lze vymáhat,. Rechtbank te Rotterdam tuto žalobu zamítl rozsudkem ze dne 4. května 2005. TNT podala proti tomuto rozsudku opravný prostředek u Gerechtshof te ’s-Gravenhage (Nizozemsko).

24 V srpnu 2004 podala AXA u Landgericht München (Německo) proti společnosti TNT žalobu na náhradu škody, kterou utrpěla společnost Siemens z důvodu ztráty tohoto zboží. Vzhledem k tomu, že již mezi týmiž účastníky řízení probíhalo ohledně stejné přepravy řízení v Nizozemsku, uplatňovala TNT argument, že na základě pravidla litispendence uvedeného v čl. 31 odst. 2 CMR nemůže Landgericht München rozhodovat o žalobě společnosti AXA.

25 Rozhodnutími ze dne 4. dubna a 7. září 2006 (dále jen „rozhodnutí Landgericht München"), odmítl Landgericht München argumentaci společnosti TNT založenou na čl. 31 odst. 2 CMR a uložil společnosti TNT povinnost nahradit škodu.

26 Dne 6. března 2007 požádala AXA Rechtbank te Utrecht (Nizozemsko), aby prohlásil rozhodnutí Landgericht München za vykonatelné v Nizozemsku podle nařízení č. 44/2001. Poté, co soudce Rechtbank te Utrecht rozhodující o předběžném opatření vyhověl tomuto návrhu usnesením ze dne 28. března 2007, požadovala TNT dne 4. května 2007 u Rechtbank te Utrecht zrušení tohoto usnesení a zamítnutí výkonu uvedených rozhodnutí, nebo alespoň přerušení řízení o návrhu na výkon těchto rozhodnutí do té doby, než Gerechtshof te 's-Gravenhage rozhodne o odvolání podaném proti rozhodnutí Rechtbank te Rotterdam ze dne 4. května 2005.

27 TNT založila svou žalobu u Rechtbank te Utrecht na důvodu, že uznání rozhodnutí Landgericht München by bylo zjevně v rozporu s nizozemským veřejným pořádkem. Uvedla, že podle pravidla litispendence stanoveného v čl. 31 odst. 2 CMR nebyl Landgericht München příslušný k rozhodnutí o žalobě společnosti AXA.

28 AXA se naopak domnívala, že podle čl. 35 odst. 3 nařízení č. 44/2001 nemůže nizozemský soud přezkoumávat příslušnost německého soudu a že hledisko veřejného pořádku stanovené v čl. 34 bodě 1 tohoto nařízení nelze uplatnit v případě pravidel pro určení příslušnosti.

29 Rechtbank te Utrecht zamítl žalobu společnosti TNT usnesením ze dne 18. července 2007. K tomuto dni ještě Gerechtshof te 's-Gravenhage nerozhodl o odvolání, které u něj podala společnost TNT.

30 Rechtbank te Utrecht se domníval, že TNT nemůže k popření příslušnosti německého soudu namítat důvod odmítnutí uznání uvedený v čl. 34 bodě 1 nařízení č. 44/2001 vzhledem k tomu, že pravidla příslušnosti nepatří k veřejnému pořádku ve smyslu tohoto ustanovení, jak to upřesňuje čl. 35 odst. 3 tohoto nařízení.

31 TNT podala kasační opravný prostředek proti usnesení Rechtbank te Utrecht ze dne 18. července 2007. Podle společnosti TNT tento soud nevzal ohled na skutečnost, že článek 31 CMR představuje podle čl. 71 odst. 2 písm. b) druhého pododstavce nařízení č. 44/2001 výjimku ze zákazu přezkoumatelnosti příslušnosti soudů členského státu původu uvedeného v čl. 35 odst. 3 uvedeného nařízení.

32 Za těchto okolností se Hoge Raad der Nederlanden rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1) Je nutno vykládat čl. 71 odst. 2 návětí a písm. b) druhý pododstavec nařízení (ES) č. 44/2001 v tom smyslu, že:

a) odpovídající úprava zvláštní smlouvy má přednost před úpravou uznávání a výkonu rozhodnutí v nařízení (ES) č. 44/2001 pouze tehdy, jestliže úprava zvláštní smlouvy vyžaduje výlučnost, nebo

b) při současném uplatnění podmínek uznávání a výkonu rozhodnutí ve zvláštní smlouvě a těchto podmínek v nařízení č. 44/2001 se mají vždy uplatnit podmínky zvláštní smlouvy a podmínky nařízení č. 44/2001 se neuplatní, ačkoli si zvláštní smlouva nečiní vůči jiným mezinárodním úpravám o uznávání a výkonu rozhodnutí nárok na výlučnou platnost?

2) Je Soudní dvůr za účelem zabránění odlišným rozhodnutím v případě vzájemně si konkurujících úprav zmíněných v první otázce příslušný k výkladu CMR, který by zavazoval soudy členských států, pokud se jedná o oblast upravenou článkem 31 této Úmluvy?

3) Má se v případě kladné odpovědi na druhou otázku a rovněž kladné odpovědi na první otázku pod písmenem a) vykládat úprava uznávání a výkonu rozhodnutí stanovená v čl. 31 odst. 3 a 4 CMR v tom smyslu, že nevyžaduje výlučnost a ponechává prostor pro uplatnění jiné mezinárodní právní úpravy, která umožňuje uznávání a výkon rozhodnutí, jako je nařízení č. 44/2001?

Pro případ, že Soudní dvůr odpoví kladně na první otázku pod písmenem b) a rovněž na druhou otázku, klade Hoge Raad […] ještě následující tři otázky:

4) Umožňuje čl. 31 odst. 3 a odst. 4 CMR soudu dožádaného členského státu, aby u návrhu na prohlášení vykonatelnosti rozhodnutí zkoumal, zda byl soud členského státu původu mezinárodně příslušný pro rozhodování sporu?

5) Má se čl. 71 odst. 1 nařízení č. 44/2001 vykládat v tom smyslu, že v případě kolize úprav litispendence v CMR a v nařízení č. 44/2001 má přednost úprava litispendence v CMR před úpravou litispendence v nařízení č. 44/2001?

6) Týkají se v Nizozemsku podaná určovací žaloba v této věci a v Německu požadovaná náhrada škody sporu ‚z téhož důvodu' ve smyslu čl. 31 odst. 2 CMR?"

K předběžným otázkám

Úvodní úvahy

33 Nejprve je namístě konstatovat, že spor mezi společnostmi TNT a AXA spadá jak do oblasti působnosti CMR, tak i do oblasti působnosti nařízení č. 44/2001.

34 Tento spor se totiž jednak týká smlouvy o silniční přepravě zboží, která stanoví adresu v Nizozemsku jakožto místo převzetí zboží a adresu v Německu jakožto místo dodání tohoto zboží. Podmínky použití CMR, uvedené v článku 1 CMR, jsou tedy splněny.

35 Kromě toho spadají spory týkající se silniční nákladní dopravy mezi členskými státy pod „věci občanské a obchodní“ ve smyslu čl. 1 odst. 1 nařízení č. 44/2001. Dále silniční nákladní doprava nepatří do oblastí vyjmenovaných taxativně v uvedeném článku, které jsou vyloučeny z oblasti působnosti tohoto nařízení.

36 Úvodem je rovněž třeba připomenout, že v rozsahu, v němž nařízení č. 44/2001 nahrazuje Bruselskou úmluvu z roku 1968 o soudní příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Úř. věst. 1972, L 299, s. 32), ve znění následných úmluv o přistoupení nových členských států k této úmluvě (dále jen „Bruselská úmluva“), platí výklad ustanovení této Úmluvy podaný Soudním dvorem rovněž pro ustanovení tohoto nařízení, pokud lze ustanovení těchto nástrojů kvalifikovat jako rovnocenná (rozsudky ze dne 14. května 2009, Ilsinger, C-180/06, Sb. rozh. s. I-3961, bod 41, a ze dne 16. července 2009, Zuid-Chemie, C-189/08, Sb. rozh. s. I-6917, bod 18).

37 Článek 71 nařízení č. 44/2001, jehož výklad je v projednávaném případě požadován, nahrazuje článek 57 Bruselské úmluvy, který ohledně smluv týkajících se zvláštní oblasti (dále jen „zvláštní smlouvy“) uváděl následující:

„1. Tato Úmluva se nedotýká úmluv, jejichž smluvními stranami jsou nebo budou smluvní státy a které upravují soudní příslušnost, uznávání nebo výkon rozhodnutí ve zvláštních oblastech.

2. Za účelem zajištění jednotného výkladu je odstavec 1 uplatňován následujícím způsobem:

a) tato Úmluva nebrání tomu, aby soud smluvního státu, který je smluvní stranou smlouvy o zvláště vymezené věci, mohl založit svou příslušnost na takové smlouvě, i když má žalovaný trvalé bydliště na území smluvního státu, který není smluvní stranou takové smlouvy. […];

b) rozhodnutí, která vydal v členském státě soud, který svou příslušnost založil v souladu s takovou smlouvou o zvláště vymezené věci, jsou v ostatních členských státech uznávána a vykonávána v souladu s touto Úmluvou.

Stanoví-li smlouva o zvláště vymezené věci, jejímiž smluvními stranami jsou členský stát původu i dožádaný členský stát, podmínky uznání a výkonu rozhodnutí, použijí se tyto podmínky. […]

[…]“ *(neoficiální překlad)*

38 Článek 57 odst. 1 Bruselské úmluvy upřesňoval použitím slovního spojení „nebo budou“, že pravidla obsažená v této úmluvě nebrání použití odlišných pravidel, ke kterým se smluvní státy zaváží v budoucnu uzavřením zvláštních smluv. Toto slovní spojení nebylo přejato do čl. 71 odst. 1 nařízení č. 44/2001. Toto ustanovení tudíž neumožňuje členským státům zavést uzavřením nových zvláštních smluv nebo změnou již platných smluv pravidla, která mají přednost před nařízením č. 44/2001. Toto konstatování je potvrzeno judikaturou, podle které po zavedení společných pravidel již členské státy nejsou oprávněny uzavírat mezinárodní dohody, jimiž jsou tato

pravidla dotčena (viz zejména rozsudky ze dne 31. března 1971, Komise v. Rada, nazvaný „AETR“, 22/70, Recueil, s. 263, body 17 až 19, a ze dne 5. listopadu 2002, Komise v. Dánsko, nazvaný „otevřené nebe“, C-467/98, Recueil, s. I-9519, bod 77).

39 Co se naproti tomu týče takových ustanovení, jako je článek 31 CMR, kterými byly členské státy vázány již v okamžiku vstupu nařízení č. 44/2001 v platnost, odráží článek 71 tohoto nařízení tutéž systematiku jako článek 57 Bruselské úmluvy a je téměř totožného znění. V důsledku toho je třeba zohlednit výklad podaný Soudním dvorem již v rámci Bruselské úmluvy.

40 Ve světle těchto úvodních úvah a s přihlédnutím ke spojitosti mezi jednotlivými položenými otázkami budou první a pátá otázka, týkající se výkladu článku 71 nařízení č. 44/2001, zkoumány nejdříve a společně. Následně budou přezkoumávány otázky týkající se výkladu CMR.

K výkladu článku 71 nařízení č. 44/2001

41 První a pátou otázkou se předkládající soud v podstatě ptá, zda musí být v takovém případě, jako je projednávaný případ, vykládán článek 71 nařízení č. 44/2001 v tom smyslu, že se použijí taková pravidla příslušnosti, uznávání a výkonu rozhodnutí stanovená zvláštní smlouvou, jako je pravidlo litispendence uvedené v čl. 31 odst. 2 CMR a pravidlo týkající se vykonatelnosti uvedené v čl. 31 odst. 3 této úmluvy.

42 Jak bylo vyloženo v předkládacím usnesení, vyvstává tato otázka jednak z toho důvodu, že pravidlo litispendence uvedené v CMR a v nařízení č. 44/2001 může mít navzdory podobnému znění odlišný dosah v závislosti na tom, zda se použije tato úmluva a s ní související vnitrostátní judikatura nebo nařízení č. 44/2001 a judikatura Soudního dvora, která se ho týká, a jednak z důvodu, že nizozemský soud, rozhodující o návrhu společnosti AXA, jehož cílem je prohlásit rozhodnutí Landgericht München za vykonatelná, potřebuje zjistit, zda může přezkoumat příslušnost posledně uvedeného soudu k rozhodnutí o žalobě na náhradu škody, kterou u něj podala společnost AXA.

43 V tomto ohledu TNT tvrdí, že čl. 31 odst. 3 CMR takový přezkum umožňuje, zatímco AXA se domnívá, že přezkum příslušnosti Landgericht München je vyloučen na základě čl. 35 odst. 3 nařízení č. 44/2001. Na podporu této argumentace tvrdila AXA u nizozemského soudu, že uznávání a výkon rozhodnutí v oblasti mezinárodní silniční nákladní dopravy jsou upraveny nařízením č. 44/2001, a nikoli CMR.

44 Podle ustálené judikatury je pro výklad ustanovení práva Unie třeba vzít do úvahy nejen jeho znění, ale i kontext, ve kterém se nachází, a cíle sledované právní úpravou, jejíž je součástí (viz zejména rozsudky ze dne 18. května 2000, KVS International, C-301/98, Recueil, s. I-3583, bod 21; ze dne 16. října 2008, Bundesverband der Verbraucherzentralen und Verbraucherverbände, C-298/07, Sb. rozh. s. I-7841, bod 15, a ze dne 23. prosince 2009, Detiček, C-403/09 PPU, Sb. rozh. s. I-12193, bod 33). Pro účely odpovědi na první a pátou předběžnou otázku je tedy třeba zohlednit jak znění článku 71 nařízení č. 44/2001 a cíl tohoto konkrétního článku, tak i kontext tohoto ustanovení a cíle sledované uvedeným nařízením.

45 Podle článku 71 nařízení č. 44/2001 je v případě, že spor spadá do oblasti působnosti zvláštní smlouvy, v zásadě třeba použít pravidla uvedená v této smlouvě, a nikoli pravidla stanovená nařízením č. 44/2001.

46 Jak uvedly zejména nizozemská a česká vláda, z čl. 71 odst. 1 uvedeného nařízení, podle kterého tímto ustanovením „nejsou dotčeny“ zvláštní smlouvy, totiž vyplývá, že zákonodárce stanovil pro případ souběhu pravidel, že se použijí tyto zvláštní smlouvy.

47 Tento výklad je podpořen odstavcem 2 tohoto článku 71, který uvádí, že stanoví-li smlouva o zvláště vymezené věci, jejímiž smluvními stranami jsou členský stát původu a dožádaný členský stát, podmínky uznání a výkonu rozhodnutí, je namístě použít tyto podmínky. Uvedený odstavec 2 se výslovně omezuje na situace uvnitř Unie. Vyplývá z toho, že navzdory vysvětlení ve dvacátém pátém bodu odůvodnění nařízení č. 44/2001, podle kterého nejsou dotčeny zvláštní smlouvy, aby bylo členským státům umožněno dodržet jejich mezinárodní závazky vůči třetím státům, měl zákonodárce v úmyslu uložit článkem 71 tohoto nařízení použití uvedených smluv i uvnitř Unie.

48 Ukazuje se tak, že cílem článku 71 nařízení č. 44/2001 je dodržování pravidel, která byla stanovena s přihlédnutím ke zvláštnostem oblastí, kterých se týkají (viz co se týče článku 57 Bruselské úmluvy rozsudky ze dne 6. prosince 1994, Tatry, C-406/92, Recueil, s. I-5439, bod 24, a ze dne 28. října 2004, Nürnberger Allgemeine Versicherung, C-148/03, Sb. rozh. s. I-10327, bod 14). S ohledem na tento cíl Soudní dvůr rozhodl, že pravidla uvedená ve zvláštních smlouvách mají za následek, že se nepoužijí ustanovení Bruselské úmluvy týkající se stejné otázky (viz v tomto smyslu výše uvedený rozsudek Tatry, bod 25).

49 Ačkoliv z předcházejících úvah vyplývá, že článek 71 nařízení č. 44/2001 stanoví v oblastech upravených zvláštními smlouvami použití těchto smluv, nemění to nic na skutečnosti, že tímto použitím nesmí být dotčeny takové zásady, které jsou základem soudní spolupráce ve věcech občanských a obchodních v rámci Unie, jako jsou zásady uvedené v šestém, jedenáctém, dvanáctém a patnáctém až sedmnáctém bodu odůvodnění nařízení č. 44/2001, týkající se volného pohybu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, předvídatelnosti příslušných soudů, a tudíž právní jistoty pro jednotlivce, řádného výkonu spravedlnosti, minimalizace rizika souběžných řízení, jakož i vzájemné důvěry ve výkon spravedlnosti v rámci Unie.

50 Dodržování všech těchto zásad je nezbytné pro řádné fungování vnitřního trhu, které je, jak vyplývá z prvního bodu odůvodnění nařízení č. 44/2001, účelem tohoto nařízení.

51 Článek 71 nařízení č. 44/2001 nemůže být vykládán tak, aby byl v rozporu se zásadami, na nichž je založen právní předpis, jehož je součástí. Tento článek proto nemůže být vykládán tak, aby v takové oblasti, na kterou se vztahuje toto nařízení, jako je silniční nákladní doprava, mohla taková zvláštní smlouva, jako je CMR, vést k výsledkům, které budou méně příznivé pro dosažení řádného fungování vnitřního trhu, než jsou výsledky, ke kterým vedou ustanovení uvedeného nařízení.

52 Toto konstatování je v souladu s ustálenou judikaturou, podle které smlouvy uzavřené mezi členskými státy a třetími státy nemohou být ve vztazích mezi členskými státy používány na úkor cílů práva Unie (viz v tomto smyslu rozsudky ze dne 22. září 1988, Deserbais, 286/86, Recueil, s. 4907, bod 18; ze dne 6. dubna 1995, RTE a ITP v. Komise, C-241/91 P a C-242/91 P, Recueil, s. I-743, bod 84, jakož i ze dne 22. října 2009, Bogiatzi, C-301/08, Sb. rozh. s. I-10185, bod 19).

53 Z toho vyplývá, že pravidla určování příslušnosti, včetně pravidel litispendence, stanovená ve zvláštních smlouvách uvedených v článku 71 nařízení č. 44/2001, mohou být použita v rámci Unie pouze v rozsahu, v němž jsou, jak to požadují jedenáctý, dvanáctý a patnáctý bod odůvodnění uvedeného nařízení, vysoce předvídatelná, usnadňují řádný výkon spravedlnosti a umožňují minimalizovat riziko souběžných řízení.

54 Co se týče uznávání a výkonu soudních rozhodnutí, jsou příslušnými zásadami zásady volného pohybu soudních rozhodnutí a vzájemné důvěry ve výkon spravedlnosti (*favor executionis*), které jsou uvedeny v šestém, jakož i šestnáctém a sedmnáctém bodě odůvodnění nařízení č. 44/2001 (viz zejména rozsudky ze dne 14. prosince

2006, ASML, C-283/05, Sb. rozh. s. I-12041, bod 23, ze dne 10. února 2009, Allianz a Generali Assicurazioni Generali, C-185/07, Sb. rozh. s. I-663, bod 24, jakož i ze dne 28. dubna 2009, Apostolides, C-420/07, Sb. rozh. s. I-3571, bod 73). V rámci Unie lze použít pravidla uznávání a výkonu rozhodnutí stanovená zvláštními smlouvami uvedenými v článku 71 nařízení č. 44/2001 pouze v rozsahu, v němž jsou dodržovány tyto zásady.

55 Co se týče výše uvedené zásady vzájemné důvěry, upřesnil Soudní dvůr, že soud dožádaného členského státu není v žádném případě v lepším postavení než soud členského státu původu, aby rozhodl o příslušnosti posledně uvedeného soudu. Nařízení č. 44/2001 tudíž neumožňuje, až na několik omezených výjimek, přezkum příslušnosti soudu jednoho členského státu soudem jiného členského státu (výše uvedený rozsudek Allianz a Generali Assicurazioni Generali, bod 29 a zde uvedená judikatura). V důsledku toho musí být čl. 31 odst. 3 CMR použit v rámci Unie pouze tehdy, pokud umožňuje dosáhnout cílů volného pohybu soudních rozhodnutí ve věcech občanských a obchodních, jakož i vzájemné důvěry ve výkon spravedlnosti v rámci Unie za podmínek přinejmenším stejně příznivých jako jsou podmínky vyplývající z použití nařízení č. 44/2001.

56 S přihlédnutím k výše uvedenému je na první a pátou otázku třeba odpovědět, že článek 71 nařízení č. 44/2001 musí být vykládán v tom smyslu, že v takové věci, jako je věc v původním řízení, se taková pravidla příslušnosti, uznávání a výkonu rozhodnutí stanovená zvláštní smlouvou, jako jsou pravidlo litispendence uvedené v čl. 31 odst. 2 CMR a pravidlo týkající se vykonatelnosti uvedené v čl. 31 odst. 3 této úmluvy, použijí za podmínky, že jsou vysoce předvídatelná, usnadňují řádný výkon spravedlnosti a umožňují minimalizovat riziko souběžných řízení a že za podmínek přinejmenším stejně příznivých, jako jsou podmínky stanovené uvedeným nařízením, zajistí volný pohyb soudních rozhodnutí ve věcech občanských a obchodních a vzájemnou důvěru ve výkon spravedlnosti v rámci Unie (*favor executionis*).

K výkladu článku 31 CMR

57 Podstatou druhé otázky předkládajícího soudu je, zda je Soudní dvůr příslušný k výkladu článku 31 CMR. Za předpokladu, že odpověď na tuto otázku bude kladná, žádá tento soud ve své třetí, čtvrté a šesté otázce o konkrétní výklad tohoto článku.

Ke druhé otázce

58 Vzhledem ke skutečnosti, že CMR neobsahuje ustanovení o příslušnosti Soudního dvora, může Soudní dvůr poskytnout požadovaný výklad článku 31 CMR pouze pokud takový výkon jeho funkcí spadá pod článek 267 SFEU.

59 Z ustálené judikatury však vyplývá, že pravomoc k výkladu v rámci řízení o předběžných otázkách, tak jak vyplývá z tohoto ustanovení, se vztahuje pouze na ustanovení, která jsou součástí práva Unie (viz v tomto smyslu zejména rozsudky ze dne 17. července 1997, Giloy, C-130/95, Recueil, s. I-4291, bod 21; ze dne 10. ledna 2006, Cassa di Risparmio di Firenze a další, C-222/04, Sb. rozh. s. I-289, bod 63, a ze dne 1. června 2006, innoventif, C-453/04, Sb. rozh. s. I-4929, bod 29).

60 Co se týče mezinárodních smluv, je nesporné, že smlouvy uzavřené Unií jsou nedílnou součástí právního řádu Unie, a mohou tedy být předmětem žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce (viz v tomto smyslu zejména rozsudky ze dne 30. dubna 1974, Haegeman, 181/73, Recueil, s. 449, body 3 až 6; ze dne 30. září 1987, Demirel, 12/86, Recueil, s. 3719, bod 7, a ze dne 11. září 2007, Merck Genéricos – Produtos Farmacêuticos, C-431/05, Sb. rozh. s. I-7001, bod 31).

61 Naproti tomu není Soudní dvůr v rámci řízení o předběžné otázce zásadně příslušný k výkladu mezinárodních smluv uzavřených mezi členskými státy a třetími státy (viz v tomto smyslu rozsudek ze dne 27. listopadu 1973, Vandeweghe a další, 130/73, Recueil, s. 1329, bod 2; usnesení ze dne 12. listopadu 1998, Hartmann, C-162/98, Recueil, s. I-7083, bod 9, a výše uvedený rozsudek Bogiatzi, bod 24).

62 Pouze v rozsahu, v němž Unie převzala pravomoci, které dosud v oblasti působnosti některé mezinárodní úmluvy, která nebyla uzavřena Unií, vykonávaly členské státy, a v němž v důsledku toho ustanovení této úmluvy zavazují Unii, má Soudní dvůr pravomoc takovou úmluvu vykládat (viz zejména rozsudky ze dne 12. prosince 1972, International Fruit Company a další, 21/72 až 24/72, Recueil, s. 1219, bod 18; ze dne 3. června 2008, Intertanko a další, C 308/06, Sb. rozh. s. I-4057, bod 48, jakož i výše uvedený rozsudek Bogiatzi, bod 25). V projednávané věci nicméně nelze tvrdit, že pravidla příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí stanovená CMR zavazují Unii. Z výkladu článku 71 nařízení č. 44/2001 podaného v tomto rozsudku naopak vyplývá, že v rámci Unie lze tato pravidla stanovená CMR použít pouze při dodržování zásad, na nichž je založeno toto nařízení.

63 Vzhledem k výše uvedenému je na druhou otázku třeba odpovědět, že Soudní dvůr není příslušný k výkladu článku 31 CMR.

Ke třetí, čtvrté a šesté otázce

64 S ohledem na odpověď poskytnutou na druhou předběžnou otázku není namístě, aby Soudní dvůr odpověděl na třetí, čtvrtou a šestou otázku.

K nákladům řízení

65 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (velký senát) rozhodl takto:

1) **Článek 71 nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech musí být vykládán v tom smyslu, že v takové věci, jako je věc v původním řízení, se taková pravidla příslušnosti, uznávání a výkonu rozhodnutí stanovená smlouvou o zvláště vymezené věci, jako jsou pravidlo litispendence uvedené v čl. 31 odst. 2 úmluvy o přepravní smlouvě v mezinárodní silniční nákladní dopravě, podepsané v Ženevě dne 19. května 1956, ve znění protokolu podepsaného v Ženevě dne 5. července 1978, a pravidlo týkající se vykonatelnosti uvedené v čl. 31 odst. 3 této úmluvy, použijí za podmínky, že jsou vysoce předvídatelná, usnadňují řádný výkon spravedlnosti a umožňují minimalizovat riziko souběžných řízení a že za podmínek přinejmenším stejně příznivých jako jsou podmínky stanovené uvedeným nařízením zajistí volný pohyb soudních rozhodnutí ve věcech občanských a obchodních a vzájemnou důvěru ve výkon spravedlnosti v rámci Unie (*favor executionis*).**

2) **Soudní dvůr Evropské unie není příslušný k výkladu článku 31 úmluvy o přepravní smlouvě v mezinárodní silniční nákladní dopravě, ve znění pozdějších změn.**

Podpisy.